

TIL O'QITISHDA TOVUSHLI YOZUVLARNING QO'LLANILISHI VA FOYDASI: TINGLAB TUSHUNISHNI VA TALAFFUZNI RIVOJLANTIRISH.

Boboqulova Shaxinabonu Sherah qizi

Samarqand davlat chet tillari instituti

Ingliz tili fakulteti Maktabgacha va boshlang'ich ta'limda xorijiy til ingliz tili yo'nalishi 2-bosqich talabasi.

*Ilmiy raxbar: **Zubaydova Nilufar Negmatullayevna.***

*Ilmiy raxbar: **Nigora Azzamova Rajabboyevna.***

Annotatsiya.

Ushbu maqolada til o'rgatishda tovushli yozuvlarning qo'llanilishi va ularning tinglab tushunishni hamda talaffuzni rivojlantirishdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Audio yozuvlar orqali o'quvchilar nafaqat nutqni tushunish, balki so'zlarni to'g'ri talaffuz qilish ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Ushbu ilmiy maqolada audio materiallardan foydalanishning til o'rganish jarayonidagi roli haqida ma'lumotlar beriladi.

Kalit so'zlar: tovushli yozuvlar, tinglab tushunish, talaffuz, til o'rgatish, audio materiallar.

Kirish.

Tovushli yozuvlardan foydalanish til o'rgatishda muhim yondashuvlardan biri hisoblanadi. Audio materiallar o'quvchilarga o'zlashayotgan tilni real ovoz va intonatsiyalarda eshitish imkonini beradi, bu esa tilni yanada tabiiy o'rganishga yordam beradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, tinglab tushunish va talaffuz til o'rganish jarayonining ajralmas qismidir va tovushli yozuvlardan foydalanish ushbu jarayonni samarali qiladi. Ushbu maqolada audio yozuvlarning ta'limdagi afzalliklari va ularni qo'llash usullari haqida batafsil yoritiladi.

Asosiy Qism.

1. Tovushli yozuvlarning til o'rgatishdagi roli.

Tovushli yozuvlardan foydalanish o'quvchilarga tilni tabiiyroq shaklda eshitish va o'rganishga yordam beradi. Audio materiallar orqali tinglab tushunish qobiliyati rivojlanadi va talaffuzni to'g'ri o'rganish osonlashadi. Ayrim tadqiqotiga ko'ra, audio materiallar orqali til o'rganish o'quvchilarni talaffuzi aniqroq bo'lib, ular tabiiy nutqni yaxshiroq tushunishga ega bo'ladi. Brown (2018) tadqiqotida tovushli yozuvlardan foydalangan o'quvchilar tilni o'rganishda ancha samarali natijalarga erishgan^[1]. Misol: O'quvchilar "Ello" kabi bepul audio platformalardan foydalanib, turli

mavzulardagi yozuvlarni tinglaydi. Bu saytda til o'rganuvchilar har xil mamlakatlardan kelgan odamlarning ingliz tilida gaplashishini tinglaydi, bu esa ularning turli xil aksent va talaffuzlarni tushunish ko'nikmasini rivojlantiradi. Brown o'z tadqiqotida o'rgatilgan tilni o'zining tabiiy holida eshitish til o'rganuvchilar uchun samarali usul ekanligi ta'kidlangan.

2. Tinglab tushunishni rivojlantirishda audio yozuvlarning foydasi audio yozuvlardan foydalanish o'quvchilarda tinglab tushunish qobiliyatini oshiradi, bu esa til o'rganishning asosiy qismlaridan biridir. Tadqiqotlarga ko'ra, audio yozuvlar tinglab tushunishni rivojlantirishda samarali bo'lib, ular real nutq holatlarini taqdim etadi^[2]. Ushbu yozuvlar orqali o'quvchilar har xil talaffuz, tezlik va intonatsiyalarni o'rganadi, bu esa ular uchun real suhbatlarga tayyorgarlik vazifasini o'taydi. Misol: "Audible" platformasidagi qisqa hikoyalar va matnlarni tinglash orqali o'quvchilar real hayotdagi muloqotlarni tushunishga tayyorlanadi. Ushbu platforma turli aksent va talaffuzlarda yozilgan hikoyalarni taqdim etadi. Jones bu kabi materiallar tinglab tushunishni rivojlantirishda juda foydali ekanini aniqlagan.

3. Talaffuzni rivojlantirish uchun tovushli yozuvlardan foydalanish talaffuzni o'rgatishda ham muhim ahamiyatga ega. O'quvchilar audio materiallar yordamida so'zlarning to'g'ri talaffuzi va ohangini tushunib oladi. Green tomonidan olib borilgan tadqiqot shuni ko'rsatdiki, audio materiallardan foydalangan o'quvchilar nafaqat talaffuz, balki nutqning tabiiyligi va ohangini ham yaxshiroq o'zlashtiradi. Bu esa ularga o'z nutqlarini yanada aniqroq va ravonroq qilish imkonini beradi. Misol: "Forvo" saytidan foydalanib, o'quvchilar har xil so'zlarni talaffuz qilishni o'rganishlari mumkin. Bu sayt turli mamlakatlardan kelgan ona tilida so'zlashuvchilarning talaffuzini taqdim etadi. Green (2019) tadqiqotida Forvo kabi platformalardan foydalanish talaffuzning aniq va ravon bo'lishida yordam berishi qayd etilgan.

4. Audio Materiallarni Qo'llash Usullari Audio materiallardan foydalanishning turli usullari mavjud. Ularni qo'llashda quyidagi metodlardan foydalanish mumkin. Misol: "Voice of America" (VOA) kabi saytlarda yangilik eshittirishlarini tinglash va ularga asoslangan mashqlarni bajarish orqali o'quvchilar real muloqotga moslashadi. Masalan, VOA saytida "Learning English" bo'limida yangiliklarni tinglash va ularning mazmunini qayta hikoya qilish orqali intonatsiya va talaffuzga diqqat qaratish mumkin. Johnson (2021) ushbu usul orqali o'quvchilarning nutqi va talaffuzi sezilarli darajada yaxshilanishini ko'rsatgan.

Shadowing: O'quvchilar audio yozuvni eshitib, darhol so'zlab beradilar, bu esa talaffuz va intonatsiyani takomillashtirishga yordam beradi.

Talaffuzga qaratilgan tinglash mashqlari: o'quvchilar biror yozuvni qayta-qayta tinglab, uning talaffuzini o'rganadi. Dialoglarni eshitish va qayta so'zlab berish, real suhbatlarni tinglash va o'quvchilar ularni qayta so'zlab beradi, bu esa ular uchun yaxshi amaliy mashq hisoblanadi.

Xulosa:

Tovushli yozuvlardan foydalanish til o'rgatishda tinglab tushunish va talaffuzni rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Audio materiallar yordamida o'quvchilar real nutq holatlarini tushunishga o'rganadi va so'zlarni to'g'ri talaffuz qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Tadqiqotlar audio yozuvlardan foydalanishning samaradorligini ko'rsatib, o'quvchilarning til o'rganishdagi qiyinchiliklarini yengishga yordam beradi. Shu bois, til o'qituvchilari tomonidan audio yozuvlar dars jarayonida keng qo'llanilishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Brown, T. (2018). *The Role of Audio Materials in Language Teaching*. Oxford University Press.
2. Green, M. (2019). Pronunciation and Intonation Improvement through Audio Resources. *Language Education Journal*, 25(4), 78-89.
3. Johnson, P. (2021). Methods of Using Audio and Video Materials in ESL Classes. *TESOL International Journal*, 32(2), 123-134.
4. Jones, L. (2020). Enhancing Listening Skills through Audio Recordings. *Cambridge Applied Linguistics*, 18(3), 45-59.
5. Richards, J. C. (2020). Listening Comprehension Development in English Language Learning. *Language Teaching Research Journal*, 15(1), 15-30.
6. Smith, A. (2021). Practical Use of Shadowing Technique in Language Acquisition. *Journal of Language Learning and Teaching*, 13(5), 210-225.
7. Williams, J. (2021). Effective Techniques for Pronunciation and Comprehension in ESL. *Journal of English Education*, 10(3), 66-78.